DE CONSTITUTIONEEL.

NIEUWE 'SGRAVENHAAGSCHE COURANT.

N°. 63. **Woensdag 12 December.** **1855.**

Uitgever : **C. H. SUSAN, Jr.**, te 's Gravenhage.
Hoofd-Correspondenten : **M. Schooneveld & Zoon**, te Amsterdam.
Brieven **franco** aan het Bureau : Jan-Hendrikstraat, N°. 259, te 's Gravenhage.

Deze Courant verschijnt alle dagen, behalve Zon- en Feestdagen.
Abonnementsprijs voor 3/m. ***f* 4.50**; franco per post ***f* 5.50.**
Advertentiën van 1—6 regels *f* **1**. Voor elken regel meer **15 cents**; behalve **35 cents** zegelgeld.
Aankondigingen van geboorte, huwelijk en overlijden worden geplaatst tegen betaling van *f* **1**, het zegelgeld daaronder begrepen.

Ieder, die niet geheel onbekend is met de geschiedenis der Molukssche eilanden, den vroegeren bloei, den lateren achteruitgang van dien Archipel — niet het lichtpunt in de staatkunde van de voormalige Oost-Indische Compagnie — met de ontwikkeling, welke een VAN DER CAPELLEN daaraan wenschte te geven, en het gewigt, dat die eilanden in den tegenwoordigen keer der handelsbeweging weder kunnen innemen: ieder, met dat alles niet geheel onbekend, zal de hooge waarde van die oudste bezittingen van Nederland in de Oost-Indiën erkennen (1).

Het is echter minder daarop dat wij thans het oog willen vestigen, noch op den rijken wasdom dien deze Archipel deelachtig is. Hoe begunstigd ook, zijn zij vaak, en vooral in de laatste jaren, het tooneel van zware rampen geweest. Vulkanisch van oorsprong, zijn de vuurbergen aldaar nog menigwerf op vreesselijke wijze werkzaam, en aard- en zeebevingen, met al de treurige gevolgen voor bewoners en het heerlijke land, zijn daarvan niet zelden het gevolg, met den nasleep alsdan van ziekten, waardoor inlanders en Europeanen worden weggemaaid. Hoe vele onzer landgenooten hebben hier aldus hun graf gevonden.

Op nieuw heeft eene aardbeving eenige dier eilanden geteisterd; op Banda en Ternate hebben branden gewoed, waardoor velen in den uitersten nood verkeeren, van have en goed zijn verstoken geraakt.

Diensvolgens is dezer dagen eene oproeping van de zijde des Departements van Koloniën verschenen, ten einde de algemeene liefdadigheid voor zoo zwaar beproefden op te wekken. De berigten, in de dagbladen medegedeeld, bijzondere brieven stemmen overeen in het noodzakelijke, om hier hulp toe te brengen. In den eersten bijstand heeft de Regering natuurlijk voorzien: doch het is liefdepligt voor den Nederlander den ook verwijderden, die onder bescherming van zijne vlag staat, bijstand te verleenen; heeft hij dien niet aan zijn nabuur bewezen, en zou hij dien niet aan hen, die werkdadig toebragten tot zijne welvaart, aan Nederlanders of onderhoorigen in andere gewesten, bewijzen?

Moge het in de tegenwoordige tijdsomstandigheden velen moeijelijk vallen bijdragen voor dat edel doel af te zonderen, mogen de rampen van den watersnood in het voorjaar vele offers vereischt hebben, het zal te meer loffelijk zijn, edelmoedig bij te springen ten behoeve van die verwijderde land- en natuurgenooten. Het is een dubbele pligt, als men nagaat, hoe de Nederlanders en andere bewoners in de Overzeesche bezittingen nooit ten achter zijn gebleven, aan de roepstem bij nood in het Moederland gehoor te verleenen. Nog dit jaar werd ter leniging van het lot der ongelukkigen bij de overstroomingen in Nederland, bij onderscheiden giften, eene som van meer dan honderd duizend gulden uit Neêrlands Indië overgemaakt; waartoe alleen de Chinezen te Batavia eene som van *f* 2,500 bijdroegen.

De Handel-Maatschappij haastte zich op de oproeping van het Dep. van Koloniën, ten behoeve der ongelukkigen op Banda en Ternate, eene bijdrage toe te zenden; enkele andere kwamen in; maar het geheel beloopt nog slechts eenige honderde guldens.

Moge het bijeenbrengen van liefdegaven tot gemeld einde krachtig bevorderd worden. Mogen op verschillende plaatsen commissien worden zamengesteld vooral uit hen, die in Indie zijn geweest, en van nabij met de behoeften bekend zijn, ze, zonder ophef, maar met de welsprekendheid der waarheid, aan hunne landgenooten kunnen doen kennen, zooals een bijzondere brief deswege luidt: „het schijnt dat dit jaar alle rampen te gelijk over de *Molukken* zijn uitgestort: aardbeving, brand, overstrooming en ziekten."

Het was ons hoogst aangenaam, bij die omstandigheden, den heer MIELING in de residentie het ontwerp te zien beramen, om eene loterij te openen van schilderijen, boeken, platen, handwerken en in 't algemeen van voorwerpen van kunst en nijverheid, ten behoeve van de noodlijdenden op genoemde eilanden.

Moge de inzending van talrijke voorwerpen tot dat doel, en het plaatsen van vele loten, de deelneming van het Moederland in dien toestand doen blijken; en dat ook, op andere wijs, ruimschoots voldaan worde aan de aansporing tot meêwarigheid, van Regeringswege uitgegaan.

(1) Zoo men weet, werd het fort Victoria op Amboina reeds in 1607, en de vesting Willemstad op Ternate kort daarna door de Nederlanders gesticht.

Buitenland.

ALGEMEEN OVERZIGT.

Nopens de mogelijkheid van nieuwe onderhandelingen blijven de tijdingen nog zeer uiteenloopende. De onzekerheid deswege zou echter spoedig worden weggenomen, naardien de voorstellen door Oostenrijks bemiddeling aan het hof van Petersburg zouden worden onderworpen.

Meer en meer blijkt, dat de Scandinavische rijken zich onzijdig zullen houden.

De tijdingen van het Oostersch oorlogstooneel bepalen zich tot bijzonderheden, wegens nieuwe buitensporigheden, door de Bachi Bajoucks tegen de Engelschen in Rumelie gepleegd.

Te Adrianopel had zich een 100tal van die ongeregelde manschappen meester gemaakt van de pakketboot *Tancredo*, ten einde naar Smyrna te deserteren. De bemanning der brik *Olivier* heeft echter de muitelingen tegengehouden, die een zeer heftigen tegenstand hebben geboden. Bij die gelegenheid zijn verscheidene personen gedood en gewond.

Nopens de Bachi Bajoucks herinnert men zich, dat Europa als het ware voor het eerst dien naam vernam, bij gelegenheid dat in het begin van den Turkschen oorlog eene strijderes uit het Cilicische gebergte eene bende ruiters aan haren heer, den Sultan, aanbood. Het bijzondere van dit feit, het woeste, maar zeer krijgshaftige van deze ruiters, hunne ouderwetsche wapens en uitrusting, deden algemeen de aandacht op hen vestigen. Frankrijk en Engeland waren er op uit deze regellooze, doch stoute benden aan Europesche tucht, aan wapenhandel te onderwerpen, waardoor zij eene zeer krachtige versterking voor de bondgenooten beloofden te zullen worden.

Wat de Franschen betreft, generaal Jussouff, bekend uit den strijd in Algerie, werd belast een gedeelte der woeste Aziaten te temmen; doch na drie maanden vruchtelooze bemoeijingen gaf hij die taak op. De Engelschen hielden evenwel vol, en generaal Beatson werd van die zijde belast, de „irreguliere Turksche ruiterij" te organiseren en verder aan te werven. Aanzienlijke geldsommen werden daartoe besteed: een mengelmoes van allerlei volk bijeengebragt, Kurden, Albanezen, Arabieren, en eene soort van depôt opgerigt in een kamp bij de Dardanellen. Voor het minst kostte deze troep reeds 250,000 pond, behalve vele kosten van transport, enz. Spoedig raakte men echter meer met den waren aard van die benden bekend: muitziek, roofzuchtig en wars van alle krijgstucht, waren zij meer tot last dan tot dienst. Reeds in het kamp sloegen zij tot muiterij over. De Engelsche gezant kwam tusschen beide, eene commissie werd door de Porte benoemd, bragt haar verslag uit, de Engelsche generaal nam zijn ontslag en werd vervangen en de Bachi Bajoucks kwamen zoodanig in discrediet, dat de Turksche geregelde krijgsbenden ze niet eens als contingent wilden aannemen. Nu ten einde raad, wil Engeland deze ongeregelde benden te midden van den winter over den Balkan voeren, om ze aan de oevers van den Donau een waakzaam oog te doen houden, waartoe zij bijzonder geschikt zijn, daar zij goede ruiters zijn en men ze niet ten onregte den naam van Turksche kozakken heeft gegeven. In Engeland komt men tegen die bestemming van de Bachi Bajoucks op en meent, dat zij, bijv. in de Krim, goede dienst als kozakken konden doen, of indien zij geheel voor de dienst onbekwaam zijn, dat men dan, gelijk generaal Jussouff, de troepen ontbinde. Uit de jongste hierboven medegedeelde tijdingen ziet men, dat de tooneelen van wanorde en de pogingen tot desertie bij die ongeregelde benden geen einde hebben, zoodat er waarschijnlijk wel tot eene ontbinding daarvan zal moeten worden overgegaan.

— Het bevestigt zich dat de heer Buchanan, de Amerikaansche gezant te Londen, aan zijne regering heeft gemeld, dat lord Clarendon de vermeerdering van het Engelsch eskader in de West-Indische wateren in dien zin had uitgelegd, dat deze maatregel niet met vijandige bedoelingen jegens de Unie genomen was, doch ten doel had de bescherming der Britsche belangen tegen de zeeroovers

Verder was het gerucht in omloop, dat door de vriendschappelijke verklaring van Engeland, de Britsche gezant te Washington, de heer Crampton, waarschijnlijk aan de voorziening tusschen Engeland en de Vereenigde Staten opgeofferd en bij gevolg teruggeroepen zou worden.

PS. Een Fransch ministerieel blad zegt thans, dat de zending van generaal Canrobert in het Noorden ten doel had de Scandinavische staten te bewegen tot eene diplomatische actie en bij mogelijke gebeurtenissen tot eene militaire actie. Het blad zegt echter niet, waarin de diplomatische werkdadige optreding zoude bestaan.

Berigten uit Londen van gisteren melden, dat de aanvoer van granen aldaar ruim was en de prijzen dienvolgens eenige daling hebben ondervonden. Ook uit Frankrijk verneemt men, dat de aanzienlijke aanvoeren van granen sedert eene week te Marseille en te Havre de strekking tot rijzing in Frankrijk hebben tegengehouden. Alle berigten komen daarin overeen, dat de graanoogst in Amerika zelden zoo gunstig is geweest als dit jaar.

DUITSCHLAND.

Den 6den dezer des avonds is te Frankfort, in den ouderdom van 83 jaren, overleden de heer Anselm Meijer van Rotschild, het oudste hoofd van het zoo beroemde bankiershuis van dien naam.

Zijn dood wordt diep betreurd en zijne weldadigheid was onbegrensd.

De vader en oprigter van het tegenwoordige huis Rotschild begon met handel in gedenkpenningen te drijven, welke soort van nijverheid in Duitschland niet onbelangrijk is; zij verschafte den heer Rotschild, onder andere aanzienlijke kennissen, die van den landgraaf van Hessen, die hem in 1801 tot zijn hofbankier benoemde. Het was in die betrekking, dat hij den opvolger des landgraafs, bij den inval der Franschen in 1806, gewigtige diensten bewees. Door de pogingen van den heer Rotschild werd eene aanmerkelijke som in goud, dien vorst toebehoorende, gered, en de heer Rotschild bestuurde deze gelden van zijn patroon met het meeste beleid en onkreukbare trouw. Omstreeks dien tijd sloot het huis Rotschild eene leening van 10 millioen met het hof van Denemarken, zijnde zijne eerste onderneming van die soort. De vader van het huis Rotschild stierf in 1812.

Zijne laatste woorden waren eene aanbeveling aan zijne kinderen om onder elkander de nauwste eensgezindheid te bewaren, hetgeen door hen, ofschoon gescheiden van elkander levende, getrouw is nagekomen en ook de oorzaak van hunne fortuin is geweest.

— De Frankfort-Hanauer spoorweg heeft in de jongste tijden zeer goede zaken gemaakt, bijzonder ten gevolge van de zeer toegenomen verzending van vrachtgoederen uit de Nederlanden naar Beijeren en Oostenrijk.

ZUID-AFRIKA.

Met de jongste berigten uit de Kaapkolonie zijn tijdingen uit den Oranje-Vrijstaat ontvangen, loopende tot de maand September jl. Daaruit blijkt dat dit jeugdige gemeenebest, door de grootendeels hollandsche bevolking der landstreek tusschen de Oranje- en de Vaalrivier in het jaar 1854 opgerigt en door Groot-Brittanje als een onafhankelijke staat erkend, met de inlandsche volksstammen over het geheel in vrede blijft, maar inwendig nog te worstelen heeft met de moeijelijkheden, verbonden aan de vorming eener zelfstandige burgermaatschappij uit verschillende en nog aan zelfbeheer ongewone bestanddeelen. De regelmatige gang der administratie wordt nog door gebrek aan goede regelen en vooral door gemis aan goede ambtenaren belemmerd, en de eerste president der republiek, de heer Hoffman, die in 1854, overeenkomstig het voorschrift der nieuwe constitutie, voor vijf jaren tijds gekozen was, heeft wegens de oppositie, die hij in den volksraad of de vergadering van volksvertegenwoordigers vond, reeds zijn ontslag genomen. In zijne plaats is de heer J. N. Boshof, van Natal, door den Volksraad aanbevolen, door de kiezers gekozen en op 27 Augustus jl. als Staatspresident in functie getreden.

Binnenland.

Staten-Generaal.

Tweede Kamer.

VERVOLG DER ZITTING VAN MAANDAG 10 DECEMBER.

Na de gewone schorsing de beraadslagingen hervat zijnde, vervolgt de heer VAN BOSSE zijne rede. Hij onderzoekt in de

eerste plaats, hetgeen *voor* de aanbesteding heeft plaats gehad. Daarop heeft hij velerlei bedenkingen. De condities van aanbesteding, zegt hij, verdienen wel onderzocht te worden. Hij vraagt, of art. 8 in overeenstemming is met art. 1302 Burg. Wetb. Hij heeft bedenking omtrent de conditie van aanbesteding, in verband tot de opening van buitenlandsche mededinging. Hij stuit daarbij op een aantal vragen. De Minister zegt: men wil de vreemde mededinging. Is dat zoo, wat is dan een termijn van drie weken voor de publicatie der condities. Daarbij was de verpligting opgelegd tot oprigting van een smelthuis te Amsterdam, Rotterdam of Dordrecht. Voorts waren er in het bestek allerlei minutieuse bepalingen: de dimensie van de pletrollen, zelfs hoeveel malen de machine in de minuut moest omwentelen.

Ook in de bepalingen omtrent het gewigt hebben velen zoodanige beperking voor de concurrentie gezien, dat zij zich aan zulke harde voorwaarden niet durfden te onderwerpen. Er is verder voorbij gezien, dat de invoer van koperen plaatjes verboden was. De Minister heeft de zaak niet verduidelijkt. Volgens de brochure van den heer van Vlissingen is daarover wel degelijk vooruit gesproken. De Minister zegt dat, indien een vreemdeling aannemer was geworden, er eene wet zou zijn voorgedragen tot wijziging van het verbod nopens den invoer van koperen plaatjes. Spr. moet hierop antwoorden, dat zulk een aannemer niets heeft dan het uitzigt op zoodanige wet, want dat het onzeker is of de kamers die zullen bekrachtigen. Zou het zoo onmogelijk zijn, dat er bij al dat bezwarende een zekere afschrik bij buitenlandsche fabrikanten ware ontstaan, en zou het ook onmogelijk wezen, dat op ingewonnen informatien van Engelsche huizen door hunne agenten was geantwoord: spaart de moeite, want de condities zijn te bezwarend. Spr. vraagt dus of het publiek vóór de aanbesteding geweten heeft dat er vrije invoer zal worden verleend; zoo neen, dan zou de buitenlandsche concurrent benadeeld zijn. Hij is in dat vermoeden bevestigd, daar geen Engelsch huis heeft ingeschreven, terwijl toch in Birmingham de groote koper-industrie te huis behoort. De conclusie van dit alles is, dat de vrees voor de handhaving van het verbod van invoer zeker velen van de inschrijving heeft teruggehouden. Men heeft gewezen op de bescherming der Vaderlandsche nijverheid; ja, maar niet uit de schatkist; vrijdom van regten, met het oog op de nijverheid, komt, volgens Spr., niet te pas. De Minister heeft nog iets gezegd, dat, naar zijne meening, onjuist is, dat namelijk de belastingen steeds ten koste van den aanbesteder komen; neen, Spr. meent, dat dit moet zijn ten koste van den aannemer. Naar zijn weten is dit nooit anders geschied.

Spr. komt nu tot de omstandigheden bij de aanbesteding. Deze heeft plaats gehad aan iemand die geen fabriek had, en men is daarbij anderen voorbijgegaan. De heer van Vlissingen had geen koper-pletterij. Dit bezwaar blijft dus bestaan. De Minister heeft niet aangetoond, dat de persoon aan wien de aanneming gegund is, boven anderen waarborgen opleverde voor de rigtige en tijdige aflevering. Het verdient opmerking dat de heer van Vlissingen en op blz. 11 van zijne brochure voor uit komt, dat hij zeer goed wist niet op den behoorlijken tijd gereed te kunnen zijn, en nu vraagt Spr. of men dan zoo haastig moest zijn met de toewijzing aan dien heer. Omtrent de prijsbepaling zal Spr. in geene bijzonderheden treden: zij zijn meer gerigt tegen de beweringen van een ander adressant. Z. i. is het niet bewezen, dat het Rijk geen schade heeft geleden. Hij vraagt of men niet had kunnen onderzoeken wat in andere landen betaald wordt; maar de omstandigheden, door den heer van Vlissingen aangevoerd, hebben bij hem den indruk achter gelaten, dat de bepaalde prijs te hoog was, immers de heer van Vlissingen zegt, dat hij er op had gerekend, dat hij de plaatjes uit Engeland zou hebben kunnen laten overkomen.

Spr. gaat thans over tot de omstandigheden *na* de aanbesteding. Er is nopens den vrijdom van invoer gezegd, dat men had kunnen weten, dat die zou plaats hebben. Spr. antwoordt hierop, dat niemand kon weten, welk gebruik de Regering van de wet van 1 September 1854 zou maken. Nog zoo even is weder rapport uitgebragt op twee adressen, waaruit blijkt, dat de belanghebbenden dit niet wisten. Door onbepaald vrijdom van invoer te geven uit Engeland, is er ook voordeel boven het versmelten van O. I. koper verleend. Spr. merkt verder aan, dat op dit oogenblik aan de munt te Utrecht plaatjes worden vervaardigd voor den in gebreke gebleven zijnde aannemer.

Hij moet er toch op wijzen dat het hoofdgebouw van de munt te Utrecht een rijksgebouw is. Hij moet dus vragen of men den aannemer voor het gebruik daarvan zekere betaling heeft opgelegd? Hij herhaalt, er heerscht bij hem omtrent deze zaak nog veel duisters. Hij moet nog eenige punten aanvoeren, waaronder het bedrag van het muntloon zelf. Hij zal niet treden in de vraag of dit op *f* 7 kon worden bepaald, maar zeker is het, dat het tot *f* 9 aangeboden is, en nu echter geeft men *f* 10 en eenige centen aan den Muntmeester. Hij vraagt of de wet van 1850 betrekkelijk het munt-collegie wel behoorlijk is in acht genomen? Die wet is niet van toepassing op de kolonien. Hij heeft reeds vroeger over die aangelegenheid gesproken. Zijn gevoelen is, dat de munt van Indie ook elders, bv. in de kolonien, mag worden aangemaakt. De Minister meent echter, dat dit alleen te Utrecht mag geschieden. Nu is een van beiden waar, òf des Sprekers gevoelen is juist en waarom, vraagt hij, is dan de muntslag niet uitbesteed? òf het gevoelen des Ministers is juist, maar waarom, vraagt Spr., is dan de wet van 1850 geschonden? Het besluit toch, betreffende het muntloon, is genomen op het advies van den Minister van Kolonien. De zaken voor de Munt behooren echter bij den Minister van Financien. Deze had het besluit moeten voordragen, en niet de Min. van Kol. Nu is de wet van 1856 ter zijde gesteld, maar daarvoor zijn ook de comptabele vormen van ons land niet van toepassing. Waarom, vraagt Spr. verder, is het muntloon eerst den 23 Nov. 1855 geregeld, terwijl de Muntmeester reeds in Januarij heeft geweten, dat hij den muntslag zou hebben. De slotsom van Sprekers uitvoerige rede is, dat hij wenscht betere bewijzen en meer krachtige gronden te ontvangen, om tot de overtuiging te kunnen komen dat 's lands belang goed behartigd is geworden.

De heer VAN ECK heeft een paar punten in het midden te brengen, als, in de eerste plaats, de handeling tusschen den aannemer en den muntmeester. Aan den Minister was medegedeeld, dat er tusschen beiden eene overeenkomst bestond, volgens welke door den aannemer aan den muntmeester *f* 50,000 zou worden uitgekeerd. Die omstandigheid had op de Regering diepen indruk gemaakt, zoodat zij gemeend heeft de zaak te moeten onderzoeken.

Die ongunstige indruk was daaraan toe te schrijven, dat de muntmeester grooten invloed had op de werkzaamheden van den aannemer, omdat de muntmeester contrôle moest houden op hetgeen aan dezen was opgedragen. Indien dit de oorzaak van den ongunstigen indruk bij de Regering is, dan begrijpt Spr. niet, hoe die weggenomen is door de verklaringen, aan de Regering medegedeeld. Wel is daaruit gebleken, dat de aannemer gezegd heeft, dat het contract tusschen den aannemer en den muntmeester was verbroken, maar toch dat zoodanige overeenkomst was aangegaan. En dit heeft twee maanden geduurd! Het is vreemd, dat de Regering, wanneer zij thans dat contract afkeurt, daarin vroeger geen bezwaar heeft gehad. — Een tweede punt, waarover Spr. het woord voert, betreft den vrijdom van regten aan den aannemer. Daarvan, zegt hij, stond niets in de bestekken. De aannemer kon niet weten, dat er vrijdom zou plaats hebben. Vrijdom kwam dan ook niet te pas, of men hebbe aan gunst te denken. Er is geene vrije concurrentie, wanneer de voorwaarden niet gelijk zijn. Verondersteld dat de wet van September 1854 hier van toepassing was; dan blijkt daaruit alleen, dat de Regering *kan*, maar dat zij niet *moet* vrijdom verleenen. Als zij vrijdom *kon* geven, waren de voorwaarden niet gelijk; aan den een kon worden gegeven, hetgeen aan den ander werd onthouden. De aannemer kon er in allen gevalle niet op rekenen, en wanneer van vrijdom in het bestek niet gesproken wordt, dan mogt die ook niet verleend worden.

De Minister van Koloniën heeft heden gezegd, dat de vrijdom voor den aannemer eene onverschillige zaak was, omdat hij bij magte was het koper uit den vreemde te laten komen, waarvoor hij niet behoefde te betalen, wanneer hij het hier verwerkte. Spr. zou dit toegeven, indien de kosten van verwerking hier niet meer beliepen dan in het buitenland. Hierin bestaat echter een groot onderscheid, en het is ons geene onverschillige zaak. Indien dit het geval was, waarom zou de aannemer dan bij adres verzocht hebben van den vrijdom gebruik te mogen maken. Spr. heeft geredeneerd in de veronderstelling, dat de Regering regt had den vrijdom toe te staan, maar de wet van September is, naar zijne meening, hier niet van toepassing. De aannemer voert hier niet weer uit, hij geeft het product aan het Gouvernement en dit kan uitvoeren: de aannemer zelf voert niet uit. Gezegde wet is ook niet van toepassing, omdat hier geene inlandsche nijverheid wordt bevoordeeld. Integendeel de vrije invoer wordt verleend, om mogelijk te maken dat de aannemer niet gedwongen worde de plaatjes hier te laten te vervaardigen, maar dat hij zulks in den vreemde kan laten doen. Inderdaad moet men hier aan gunst denken. Als men daarbij in aanmerking neemt zoovele ter sprake gebragte punten; als gunst wordt verleend aan een fabriekant die niet voor de zaak was ingerigt, terwijl andere hier te lande, aanbiedingen hebben gedaan tegen denzelfden prijs, dan moet Spr. met den vorigen redenaar wenschen, dat er meer licht over de zaak verspreid worde.

De heer DE POORTER (voor zoover eenigzins verstaanbaar) bespreekt eenige technische bijzonderheden en de vraag, of niet krachtens art. 10 van het bestek, reeds nu de vervallen-verklaring der overeenkomst is ingetreden.

De heer HOYNCK VAN PAPENDRECHT betuigt, dat ook, na de uitvoerige rede van den Minister van Kolonien, de zaak hem nog niet helder is geworden. Over het punt van vrijdom van inkomende regten, refereert hij zich aan het gesprokene door den heer van Bosse, maar bij het gunnen der aanbesteding zelve aan den heer van Vlissingen, staat hij nog even stil. Waarom heeft de Minister, toen de heer Enthoven hem opmerkzaam maakte dat de heer van Vlissingen geen fabriek had, geen gebruik gemaakt van het aanbod van de heeren Enthoven, om de geheele partij ad *f* 29.19 aan te nemen. Als de Minister zich strikt wilde houden aan het bestek om niet de massa te gunnen aan hen, die voor een of meer gedeelten hadden ingeschreven, dan mogt daarvan ook niet ten aanzien van den heer van Vlissingen worden afgeweken.

De MINISTER VAN FINANCIEN geeft nog eenige ophelderingen, voor zoover zijne handelingen in deze zaak aangaat. Meerendeels loopen die ophelderingen over dezelfde punten als in den loop der discussie zijn ter sprake gebragt. Wij wijzen nog op de volgende punten. — Wat den verleenden vrijdom van invoerregten betreft, zegt Z. Exc. dat het volstrekt niet de bedoeling der Regering is, dat de heer van Vlissingen onbepaald van dien vrijdom zou kunnen gebruik maken. — Wat den vrijdom van invoerregten der reepen aangaat, daaromtrent is hoogstens sprake voor het benoodigde der eerste leverantie en dus alleen voor 100,000 pond. Wat nu de condities betreffen voor zoover het Muntcollegie daarover is gehoord of Z. Exc. zijne tusschenkomst daarin verleend heeft, — zegt hij, dat het in het welbegrepen belang van den staat was, om voorschriften te geven tot rigtsnoer van den fabriekant aangaande het contreseign van den Minister van Kolonien van het besluit nopens het muntloon; dit is eene zuiver geldelijke zaak, geheel behoorende tot de attributen van den Minister van Kolonien, aan wiens departement de gelden voor de hermunting zijn toegestaan.

De MIN. VAN KOL. komt op zijne eerste rede terug in verband tot de bedenkingen der vorige Sprekers. Hij herhaalt wat hij reeds heden morgen gezegd heeft, namelijk dat, wanneer het al waar is, dat er een waas van geheimzinnigheid over deze zaak gelegen was, dat deze dan moet verdwijnen. Ook hij wil het meeste licht over deze zaak verspreid hebben. Z. Exc. beantwoordt vervolgens de rede van den heer van Bosse. Hij weerspreekt dat er niet genoeg zou zijn gezorgd voor de vrije concurrentie, en dat de buitenlandsche fabrikanten niet tijdig met de voorwaarden der aanbesteding zouden zijn bekend gemaakt. Men vroeg of het geraden was den Muntmeester tot de mededinging toe te laten, daar deze ambtenaar toch geroepen was tot voorlichting der Regering. Hier moet men weten, zegt Z. Exc., wat er gebeurd is en hoe het is gebeurd. Aanvankelijk was het zijn voornemen, om ook den muntslag aan de vrije mededinging over te laten. Onder die omstandigheden heeft hij den Muntmeester aangemoedigd, om daaraan deel te nemen. Doch dit heeft hij niet gedaan, nadat beslist was, dat de aanmunting te Utrecht zou plaats hebben en hij stelt er prijs op, dat dit wel uitkome. Met het renonceren van den Muntmeester aan het contract, dat hij met den heer van Vlissingen had gesloten, heeft de Regering niets te maken. Op de vraag of de Muntmeester kennis droeg van de aanbieding, door zeker huis gedaan, antwoordt Z. Exc. bevestigend; maar die aanbieding was geschied in Julij 1854 en dus anterieur aan de wetenschap, die men kon hebben, dat de muntslag te Utrecht zou plaats hebben. De Min. verklaart wijders, dat hij den heer van Vlissingen vóór de aanneming, noch gezien noch gesproken had, maar dat de ambtenaren zoo hier als te Amsterdam in last hadden, om aan ieder, die zulks verlangen mogt, alle mogelijke inlichting te geven.

Men zeide ook, dat de Minister opmerkzaam was gemaakt dat de heer van Vlissingen zelve geen fabriek had om aan de aanneming gevolg te kunnen geven, maar de Minister betwijfelt het of de heer Enthoven in staat zou zijn geweest om, zonder verbouwing zijner fabriek, de geheele massa aan te nemen. Wie waarborgt den Minister, dat de heer Enthoven op het bepaalde tijdstip der aflevering, gereed zou zijn geweest? Uit zijne inschrijving voor een derde gedeelte volgt, dat hij niet in staat was om het geheel te leveren, anders had hij wel voor de geheele massa ingeschreven. De heeren, waarvan heden de adressen zijn ingekomen, behoorden niet tot de inschrijvers. Het is nu gemakkelijk om bezwaren te maken, maar waarom hebben zij niet mede geconcurreerd? Het aanbod van de heeren Enthoven om voor *f* 7 te munten, is niet geheel los van de overige fabricage. Deze heeren hebben nooit alleen voor het munten dergelijken prijs aangeboden, maar wel als de versmelting en verwerking er bij waren. Overigens is onder het muntloon voor den muntmeester à *f* 10, ook begrepen de emballage en het franco bezorgen aan boord à *f* 1 de 100 pond; er wordt dus slechts aan dezen *f* 9 voor muntloon uitbetaald. Op de vraag waarom het muntloon eerst zoo laat bepaald is, antwoordt Z. Exc. dat er verschil was met den muntmeester omtrent het bedrag van het loon; deze wilde eerst tegen dat loon niet tot de munting overgaan. Op de vraag van den heer van Eck, of de Regering bekend was met de overeenkomst tusschen den muntmeester en den heer van Vlsisingen, antwoordt Z. Exc. ontkennend. Zoodra hij daarvan van de heeren Enthoven kennis kreeg, heeft hij er zich dadelijk aan laten gelegen liggen. Ten slotte zegt de Minister, dat niemand meer dan hij er prijs op stelt, dat deze zaak zoo duidelijk mogelijk worde.

De heer THORBECKE stelt voor deze discussien uit te stellen. Z. i. kan zij niet leiden tot het doel, dat allen trachten te bereiken. De Minister van Kolonien heeft gezegd, dat hij er prijs op stelde, dat ieder waas van geheimzinnigheid, dat er over deze zaak zou kunnen gelegen zijn, daarvan verdwijne, en dat hij niet wilde dat er na de beraadslaging zou kunnen gezegd worden, dat iets niet behoorlijk was opgehelderd, of dat er iets ten nadeele der Regering kon worden uitgelegd. Spr. vraagt, of dit door de voortzetting dezer discussie, kan bereikt worden. Men heeft hier te doen met eene groote verscheidenheid van betwistte en deels technische bijzonderheden, waarin de belanghebbenden en het publiek belang hebben, en waarmede de eer van het Gouvernement verbonden is. De Minister van Finantien heeft zich Woensdag jl. in een goed gezelschap geplaatst, in het gezelschap van den onlangs overleden graaf Molé, van wien gezegd is, dat hij was een eerlijk man in de volle beteekenis van het woord. De Minister van Finantien heeft gezegd, dat de Ministers zich de kroon der eerlijkheid niet zullen laten ontrooven. Ook Spreker wenscht dat een ieder niets anders zal kunnen zeggen. Er is hier geen sprake van eerlijkheid in particuliere aangelegenheden, dat is geheel iets anders. De eerlijkheid van een publiek man bestaat ook hierin, dat hij met naauwgezetheid en regtvaardigheid het publiek belang behartige. Spr. vraagt of iemand van deze discussie zulk eene regtvaardiging kan verwachten, als de Regering en allen in deze Kamer te gemoet zien. Z. i. is deze discussie rijp voor eene conclusie, namelijk voor een *afzonderlijk parlementair onderzoek*. Hij meent dat de Kamer geroepen is, om hier van haar regt van enquête gebruik te maken. En in de voorziening, dat zoodanig voorstel toch niet kan uitblijven, zoo wil hij niet medewerken tot het verder voortzetten dezer discussie, en stelt hij mitsdien voor om nopens deze zaak eene enquête in te stellen.

Bij het vergevorderd uur zullen de discussien over dit voorstel morgen plaats hebben.

De zitting wordt daarna gescheiden tot morgen ochtend ten 11 ure.

ZITTING VAN DINGSDAG 11 DECEMBER.

In deze zitting heeft de Voorzitter ter tafel gebragt een bij hem ingekomen voorstel van de heeren Dullert en Blaupot ten Cate tot het houden eener enquête nopens de zaak van de koperen munt voor Ned. Indie.

De heer DULLERT zegt, uit naam van de voorstellers, dat zij er hoogen prijs op stellen, dat het doel van hun voorstel goed begrepen en juist gewaardeerd worde. Zij verklaren ten stelligste dat er bij hen nopens de eerlijkheid van de Regering geen twijfel hoegenaamd bestaat. Zij hebben geen ander doel, dan om de zaak van de duitenplaatjes in het helderste daglicht te plaatsen. Ook zij gelooven, dat de gevoerde discussien zonder dit voorstel tot niets kunnen lei-

den. Bleef men daarmede zoo voortgaan en bleef de zaak op den tegenwoordigen voet, dan konden er altijd overblijven, die meenen dat er iets raadselachtigs en geheimzinnigs in de zaak is overgebleven. De waardigheid der Regering en van de Kamer laten dit niet toe. De Regering moet er zelve den hoogsten prijs op stellen, dat alles opgehelderd worde. De voorstellers rekenen dan ook op aller medewerking, maar vooral op den bijstand der Regering.

Lang hebben de voorstellers geaarzeld of zij een voorstel zouden doen, maar nadat de Minister van Kolonien gisteren gezegd heeft, dat er in deze zaak niets duisters moest overblijven, toen hebben zij niet langer geaarzeld. Het voorstel, dat zij aanbieden, heeft dit uitsluitend ten doel. Zij onderwerpen één verzoek aan de Kamer, dat namelijk deze zaak met den meesten spoed worde behandeld, opdat zij zoo spoedig mogelijk ten einde worde gebragt. De Kamer is nog onder den indruk van de inlichtingen, door de ministers verstrekt, en daar volgens de wet op de enquête de ministers niet mogen worden gehoord tot dat het onderzoek is geëindigd, zoo is het van belang, dat aan de commissie van onderzoek voor den geest blijve zweven, wat door de Ministers tot toelichting gezegd is.

Wordt besloten het gedane voorstel te doen drukken en naar de afdeelingen te verzenden.

De discussien over het XIde hoofdstuk der Staatsbegrooting voor 1856 (Departement van Kolonien) worden voortgezet.

Niemand vraagt het woord.

De heer ELOUT VAN SOETERWOUDE acht zich dan verpligt een enkel woord te zeggen. Gisteren middag heeft de Spreker uit Maastricht, de heer Thorbecke, den wensch geuit, dat de gehouden discussien zouden worden gesloten. In zoo verre deelt hij dien wensch. Ook hij meent, dat er termen aanwezig zijn, om aan deze discussie een einde te maken; maar het middel, dat die Spreker geoordeeld heeft, dat te baat moest worden genomen, dat beaamt hij in geenen deele. Het komt hem toch voor, dat in eene zaak als deze, die geheel van administratieven aard is, er geen quaestie van enquête kan zijn. Dat komt noch met de voorschriften, noch met den geest der grondwettelijke bepalingen overeen. Zoo er gevolg aan de zaak moest worden gegeven, dan was het niet het instellen van eene enquête, maar dan moest er gebruik gemaakt worden van de wet nopens de ministeriële verantwoordelijkheid, of van art. 166 Code Pénal. Daarvan kan echter geen sprake zijn, en het zou zelfs eene ongerijmdheid wezen daaraan te denken. Buitendien ligt dit ook buiten de bevoegdheid der Kamer, want in het laatste geval kan er geene instructie gevoerd worden zonder formele aanklagte van het Openbaar Ministerie. Er is hier ook geen sprake van klagte, maar toch van het werpen van een blaam op sommige Ministers. En zoo men daaraan voedsel gaf, dan zou men iedere daad eens Ministers blootstellen aan den aanval van kwaadwilligen, die onder den schijn van het algemeen belang te willen bevorderen, hun gekwetst eigenbelang op den voorgrond willen stellen. Spreker vraagt toch, wat de langdurige discussiën aan de Kamer hebben geleerd. Er zijn bezwaren geopperd, men heeft inlichtingen bekomen. Met de meeste henschheid heeft men de ophelderingen uitvoerig gegeven. Hij gelooft, dat het duidelijk gebleken is, dat de handelingen der Ministers geheel waren ter goeder trouw en dat zij zelfs 's lands belang hebben behartigd. Hij laat in het midden of een derde persoon misbruik kan hebben gemaakt van de voorkennis, die hij had, maar de handelingen der Ministers zijn geweest binnen den kring hunner bevoegdheid; zij hadden ten doel 's lands belang te bevorderen, en de Ministers hebben 's lands belang behartigd. Te regt heeft de Minister van Finantien zich bij deze gelegenheid geplaatst op het terrein van den Franschen Staatsman Molé, en naar aanleiding van de woorden, door den Minister gebezigd, zegt hij, dat de Ministers hebben gehandeld ter goeder trouw en dat er niet de minste schijn of schaduw van het tegendeel bestaat. Hij meent dan ook, dat de Kamer lang genoeg doorgebragt heeft in het gezelschap van de firma Enthoven en Co., en dat het zaak is, dat de vergadering tot de behandeling van andere onderwerpen overga. Uit dien hoofde heeft hij de eer voor te stellen eene motie van orde, houdende, « dat de Kamer, gehoord de gegeven inlichtingen, overgaat tot de orde van den dag ».

De heer ROCHUSSEN zal het voorstel nopens eene enquête niet vooruitloopen, maar hij meent, dat de discussien over dit onderwerp op dit oogenblik moeijelijk kunnen worden gesloten, daar men anders onder den indruk blijven zou van de woorden, gisteren door den heer Thorbecke gebezigd, die de beraadslagingen verlangde te sluiten, omdat zij tot eene enquête leidden, ten einde te doen uitkomen, dat de Ministers waren eerlijke lieden. Nu heeft hij wel met groot genoegen van de voorstellers der enquête vernomen, dat zij geen twijfel koesteren nopens de eerlijkheid der Ministers; maar het motief, gisteren voor de sluiting aangevoerd, was, naar het hem toeschijnt, twijfel. Nu acht hij zich verpligt te doen opmerken, dat door niemand die twijfel was geopperd. De heer van Bosse heeft alleen de vraag behandeld, of alles gedaan was, wat 's lands belang vorderde, maar de eerlijkheid en goede trouw der Ministers, werd door dien Spr. niet in twijfel getrokken. De heer de Poorter heeft gesproken van zwakheid des Ministers maar hij bekende later, dat dit sloeg op de zwakheid van April 1853. Ook dat punt kan spreker geheel uit deze zaak laten. De Minister van Kolonien raadpleegde bij deze zaak den ambtenaar, dien de heer van Bosse zelf genoemd heeft: de eenige bij uitnemendheid bevoegde, dat is de Muntmeester. De Minister raadpleegde dus een deskundige, die een tweeledig karakter heeft, dat is: 1o. van Muntmeester, en 2o. die de bevoegdheid heeft, om te doen munten....

De VOORZITTER doet den Spr. opmerken, dat hij thans weder in de discussie van de zaak zelve komt. Door den heer Elout is eene motie van orde gedaan, om de discussie over het onderwerp te sluiten. Die motie is thans aan de orde.

De heer ROCHUSSEN meent dan nog alleen de vraag te moeten doen, of de zaak genoegzaam is toegelicht om de discussie te sluiten. Berust de voorgedragen sluiting op het denkbeeld, dat tot de enquête zal worden overgegaan? Zoo de Kamer eens besloot geene enquête in te stellen, zou zij dan niet verstoken blijven van die nadere inlichtingen, welke sommigen nog mogten verlangen?

De heer VAN GOLTSTEIN is ook van gevoelen, dat het instellen van eene enquête voor overbodig mag worden gehouden. Hij ondersteunt het voorstel van den heer Elout en zoo die motie van orde mogt worden aangenomen, dan moet het denkbeeld eener enquête vervallen. Hij gaat nu den stand der zaak na. Eenige personen hebben hunne bezwaren ontwikkeld, en die bezwaren zijn door eenige leden behandeld. De Ministers van Kolonien en van Finantien hebben daarop ruimschoots geantwoord. Zij hebben al de stukken, tot deze zaak betrekkelijk, aan de Kamer medegedeeld. Daardoor is de zaak gebragt in staat van wijzen. Nu kan er door de Kamer een besluit worden genomen. Hij zelf heeft verschillende bedenkingen blootgelegd, maar daarop een bevredigend antwoord bekomen. Zoo heeft hij een zoogenaamd proces-verbaal verlangd en verkregen. Zoo heeft hij gevraagd of er van de wet van September 1854, nopens het verleenen van vrijdom van inkomende regten, behoorlijke toepassing heeft plaats gehad. Na hetgeen deswege is medegedeeld, kan een nader onderzoek over die zaak geen nieuw licht verspreiden. Een andere vraag was of de Regering beter gedaan had om gebruik te maken van eene bestaande fabriek.

De VOORZITTER acht het doelmatig ook dezen Spreker uit te noodigen zich te bepalen tot de behandeling der motie van orde.

De heer VAN GOLTSTEIN zegt, dat zijn geheel betoog strekt tot ondersteuning der motie en om aan te toonen dat de beraadslagingen kunnen worden gesloten, daar er niets raadselachtigs of geheimzinnigs is overgebleven. Hij gelooft dus, dat hij geheel in de orde is. Hij wenscht aan te toonen, dat, welke bezwaren er ook bestaan hebben, er geen nader onderzoek behoeft te worden ingesteld. Wat dan aangaat het gebruik maken van eene bestaande fabriek, dat bezwaar is door de Regering opgeheven. Het algemeen belang bragt mede niet aan den leiband te loopen van fabrikanten, die de wet voorschreven en die op overdreven winstbejag gesteld waren. Zoo vreesde hij verder, dat er zekere voorliefde voor één persoon bij de Regering bestaan had en dat de boete die beloopen was, niet zou worden ingevorderd. De Regering heeft daarop verklaard, dat zij de strengste hand aan de gesloten overeenkomst houden zal, en dat hier geen gunst zal worden verleend. Ook het punt nopens het overleg, tusschen den aannemer en muntmeester gehouden, is behoorlijk opgehelderd. Voor dat de aanmunting aan den muntmeester werd opgedragen, is de vroegere overeenkomst tusschen aannemer en muntmeester verbroken. Die overeenkomst heeft geen uitvoering gehad. Het gevolg van een en ander is, dat de bezwaren, die hij vroeger heeft blootgelegd, verdwenen zijn. Er wordt dus geen nader onderzoek gevorderd. Wil men eene blaam op den Minister van Kolonien doen voortduren, dan wil hij daartoe volstrekt niet medewerken. De tijd is alzoo gekomen, om een einde aan deze beraadslagingen te maken. Eene enquête zou de zaak noodeloos rekken. Hij zal zich dus gaarne vereenigen met de gedane motie, om over te gaan tot de orde van den dag.

De heer WINTGENS ondersteunt de motie en keurt een enquête af. Zoo iemand heeft hij het krachtigste medegewerkt, om licht over deze zaak te verspreiden. Hij heeft den heer Enthoven, toen deze hem over de zaak kwam onderhouden, aangespoord zich bij adres tot de Kamer te wenden. Hij heeft de commissie van rapporteurs aangespoord tot een onderhoud met den Minister van Kolonien. Hij heeft de meeste ophelderingen, de mededeelingen over deze zaak uitgelokt. Hij was de eerste, om bij de behandeling van het hoofdstuk van Finantiën de discussie over de zaak te openen. En wat was nu uit dat alles zijne bevinding? Dat de Regering met de meeste openhartigheid, met den meesten *candeur* alle mededeelingen heeft gedaan en daarbij de meeste goede trouw heeft aan den dag gelegd. Zij heeft zelfs gezegd, zoo men nog meer inlichtingen verlangde, dat men ze dan maar vragen moest en men ze zou geven. Op het einde der zitting van gisteren heeft de Spreker uit Maastricht echter woorden gebezigd, die hem zeer getroffen hebben. Men wil namelijk door eene enquête de eerlijkheid der ministers, die men zegt niet te betwijfelen, in het licht stellen. Op dien weg nu, wil spreker met de oppositie niet medegaan. De Regering heeft de meeste blijken van goede trouw gegeven. Er bestaat geen zweem hoegenaamd van twijfel, maar nu moet men de Regering ook in geen moeijelijke positie brengen. Daartoe wil hij ten minste niet medewerken. De voorstellers der enquête zeggen nu wel, dat ook zij aan de eerlijkheid der ministers niet twijfelen, maar dat is eene protestatio actui contraria. Hij stemt dus voor de motie en geeft daaraan die beteekenis, welke uit zijne woorden zijn af te leiden. Hij wil dan ook geene enquête, want er is geen nader onderzoek noodig.

De heer THORBECKE merkt op, dat de twee vorige sprekers aan de gedane motie eene bepaalde beteekenis hebben willen geven. Wil men die beteekenis er aan hechten, dan moet de motie dat ook duidelijk uitdrukken. Zoo als zij nu ligt, bestaat er geen verband tusschen de gedane motie en het vervallen der enquête. De heer Rochussen is echter tegen de sluiting van de discussie, op grond dat, als de discussie werd gesloten en de enquête ging niet door, er dan geene gelegenheid zijn zou, om te zeggen en te hooren, wat vele leden wenschen. Daartegen merkt hij op, dat die bedenking vervalt, want al wat te vragen is, zal bij de behandeling van het voorstel tot enquête ter sprake kunnen gebragt worden Dan is het de vraag, of men eene enquête verlangt en op welke wijze?

De MIN. VAN BUITENL. ZAKEN had gemeend zich in deze discussie niet te moeten mengen. Hij is toch volkomen overtuigd (hij behoeft niet te zeggen van de eerlijkheid zijner ambtgenooten), dat zij in staat zijn alle gewenschte inlichtingen te geven. Maar na hetgeen op het slot der zitting van gisteren gezegd is en na het voorstel tot het houden eener enquête, nu acht hij het ook pligt te doen blijken, dat het Ministerie volkomen overtuigd is van de deugdelijke handelingen, van de eer, de goede trouw en den ijver de betrokken Ministers en van hunne zucht, om 's lands belang te behartigen. Ware eene maand geleden een voorstel tot enquête gedaan, dan was daarin niets kwetsend voor de Regering geweest, maar het is vooral de wijze waarop dat voorstel gisteren werd aangekondigd, dat hij meent te moeten opkomen.

Wel is waar de voorstellers der enquête hebben de eerlijkheid der Ministers boven alle verdenking gesteld, maar elke regtsgeleerde weet, dat er geen getuigen kunnen gehoord worden, of er moet een beschuldigde bestaan. Hij treedt echter niet in de discussie over de enquête. Wat is de zaak? Bij de behandeling van het hoofdstuk van Kolonien is er eene zaak ter sprake gebragt. Sommige Sprekers hebben dit gedaan en zij wenschten inlichtingen te bekomen. De Ministers hebben ze ruimschoots gegeven. Nu zou hij het noemen insidieus en verraderlijk, als deze discussien zouden eindigen, zooals de Spr. uit Maastricht heeft verlangd, dat de Kamer eigenlijk zou zeggen, dat zij de zaak thans niet kan onderzoeken, dat er een nader onderzoek moet plaats hebben en dat men hoopt, dat daarbij van de eerlijkheid der Ministers zal kunnen blijken. Nu verheugt hij zich over de orde van den dag, die door den heer Elout is voorgesteld. Zij is van geheel anderen aard dan het stilzwijgen, dat de Spreker uit Maastricht aan de Kamer wilde opleggen.

Kent men een erger toestand dan dien van een beschuldigde, die alle inlichtingen heeft gegeven en wien men dan zegt: wij kunnen over de zaak niet oordeelen. Dat noemt hij onregtvaardig. Daarom deed hem de motie van orde genoegen. Het is hem onverschillig, welke andere uitdrukking men daarin bezigt, als zij maar niet is in den geest van den spreker uit Maastricht. Geen spreker heeft de eerlijkheid der Ministers in twijfel getrokken. Niemand dan de spreker uit Maastricht heeft gezegd, dat men er nu niet over kon beslissen, maar dat hij hoopte, dat het uit de enquête zal blijken. Hij hoopt dat de gedane motie moge worden aangenomen. Het is geen gewone *ordre du jour*. Het is eene sluiting der beraadslagingen op een bepaald motief, namelijk nadat men de inlichtingen heeft gehoord.

Dat is dus eene goedkeuring van die inlichtingen. Dat is, dat men over de bekomene inlichtingen tevreden is, want anders mogten de discussien niet worden gesloten. Wat de gevoerde discussie aangaat, daarbij zijn voornamelijk drie zaken ter tafel gebragt: 1o. het gedrag van den Minister van Finantien; 2o. dat van den muntmeester; en 3o. dat van den muntmeester in betrekking tot den Minister van Kolonien. Over het eerste zal hij geen woord spreken. Reeds bij de begrooting van het Departement van Finantien is dat punt behandeld. Die begrooting is met algemeene stemmen aangenomen. Hij laat in het midden waarom bij het hoofdstuk van Finantien bijna niemand over de zaak heeft gesproken en waarom zij juist bij het hoofdstuk voor Kolonien is behandeld. — Wat het tweede punt aangaat, heeft hij hier den muntmeester niet te verdedigen. En wat het derde punt betreft, heeft de Minister van Kolonien ook die zaak geheel behandeld. Hij gelooft dus, dat er alle termen bestaan, om ten deze te besluiten tot de orde van den dag.

De heer ROCHUSSEN zegt, dat de Spreker uit Maastricht ten onregte beweerd heeft, dat hij niet genoeg over de zaak zou zijn ingelicht. Dat is het geval niet. Hij heeft alleen gesproken van anderen, die nog nadere inlichtingen mogten verlangen. Hij moet thans verklaren, dat, zoo als de motie van orde is voorgesteld, zoo als die door onderscheiden sprekers is toegelicht, en zoo als zij door den Minister van Buitenlandsche Zaken is opgevat, er geen twijfel nopens haar doel en de strekking kan bestaan. Zoo die motie wordt aangenomen, gelijk hij hoopt, dan kan daaruit geen ongunstig gevolg worden getrokken en daarin ook niets worden gezocht, wat daarin niet gelegen is. Eindelijk hoopt hij, dat door de sluiting der beraadslagingen niet bedoeld wordt, dat men geene andere zaken, Indië betreffende, meer zou kunnen behandelen.

De heer GROEN VAN PRINSTERER zegt, dat de beteekenis der motie van orde niet twijfelachtig kan zijn: zij kan niets anders wezen dan dat de Kamer volledig is ingelicht en zij is gerigt tegen de veel beteekenende toespraak van het hoofd der oppositie. Onder dergelijke omstandigheden is het noodig met vrijmoedigheid te zeggen wat op het hart ligt. Hij gelooft dat het goed is geweest, dat de vergadering gisteren dadelijk is gesloten, nadat de heer Thorbecke gesproken had; als zij toen dadelijk over de enquête had gestemd, dan had men daarin niets vreemds gezien. Maar toch is het nuttig geweest dat het niet is geschied, want nu heeft men den tijd tot behoorlijk nadenken gehad. De heer Thorbecke had volkomen gelijk dat dergelijke quaestie niet in deze Kamer tot geschikte discussie kon leiden; maar waarom dit eerst ten half vijf ure gezegd? Is er nu grond tot het héroïque middel van enquête? Spr. meent dat er hier geene quaestie van enquête zijn kan; laten wij het beginsel vrij van ministeriële verantwoordelijkheid of het strafwetboek, maar laten wij niet treden in eene enquête over administratieve handelingen, die buiten onze bevoegdheid is en zeker strijdig met de Grondwet van 1848. Sprekers vraag is of hetgeen de Regering heeft medegedeeld, niet genoeg is om de vergadering in te lichten en voor ieder der leden om zelf bedaard een oordeel te vellen.

Wat is er gebleken? Misschien dat er aanmerking is te maken omtrent onderscheidene punten, als de concurrentie van den Muntmeester, de voorliefde voor den aannemer, den verleenden vrijdom. Men zou kunnen vragen of de Ministers niet voorzigtiger hadden gehandeld, in sommige opzigten anders te werk te gaan. Nu heeft de heer van Bosse zich gisteren op een Fransch schrijver beroepen, om te doen zien dat men geene echte behoeft te veronderstellen, maar dat men eene faute kan begaan. Wil de oud Minister van Finantien dan feillooze Ministers in Nederland?

Er is verder gebleken dat door sommigen ditmaal niet kunnen worden verkregen de gewone hooge winsten, dat de speculatiegeest eenigzins is gefnuikt en zou men dat aan het Ministerie euvel kunnen duiden, terwijl twee Ministers

duidelijk hebben aangetoond, dat daardoor 's lands belang allezins behartigd is. Het is ten derde en bovenal gebleken dat die Ministers met alle eerlijkheid in deze zaak gehandeld hebben. En dat is het hoofdpunt. De voorstellers van eene enquête zetten dit zeker op den voorgrond, maar Spr. zegt dat het is een protestatio actui contraria; het is eene verzachting en verzilvering van de toespraak des heeren Thorbecke. Zijn de Ministers met eerlijkheid te werk gegaan, dat is de hoofdzaak en teregt heeft de Minister van Financien de zaak telkens op dat terrein teruggebragt, en zeide hij ten slotte zijner rede:

„Ik vraag u, Mijnheer de Voorzitter, wat is de beteekenis van zoodanige aantijging, wanneer men komt zeggen: een ambtenaar zal eene bepaalde som ontvangen als eene levering gegund wordt aan een bepaald fabrikant? Mijn ambtgenoot, wien men dit kwam zeggen, er herhaaldelijk bijvoegende: „„Ik zeg u dit als Minister,”” bragt de zaak ter mijner kennis, omdat de ambtenaar, van wien hier sprake was, onder mijn departement behoort. Welken invloed nu vraag ik u, kon die ambtenaar hebben gehad op de gunning? Naar het mij voorkwam was het eerder eene beschuldiging tegen mijn ambtgenoot, want deze is het, die de levering heeft gegund. Men zou er dus bijna uit moeten opmaken, dat de beschuldiging werd bedoeld als zou die belofte aan den Minister gedaan zijn en deze de beloofde som met zijne ambtenaren gedeeld hebben. Doch hoe ongerijmd de beschuldiging derhalve was, zij was zoo zwaar, dat, wanneer er geen gevolg aan ware gegeven, ligtelijk zoude beweerd zijn, dat men de zaak niet had willen of durven uitmaken.”

De vraag of de Minister zich zou bevoorregt hebben met gelden van het Rijk, die vraag zou hij hebben kunnen voorbijgaan met het stilzwijgen der verontwaardiging en der verachting; maar de Minister heeft zelf medegewerkt om aan de zaak groote proportien te geven, en dat doet men niet als men eene zaak maar tracht te smoren, als of er iets oneerlijks onder verborgen lag. Integendeel, hij legde het proces-verbaal, waar het hier op aankwam, ter tafel van de Vergadering; en de indruk van dat stuk was, dat hij, die de insinuatie deed, haar niet heeft durven volhouden. De Ministers van Koloniën en van Financiën hebben de zaak met de meeste uitvoerigheid in de Kamer behandeld. Wat zou men gezegd hebben als die Ministers het voorbeeld gevolgd hadden van een vroegeren Minister, die alleen zeide, dat de Kamer had te kiezen tusschen Nederlandsche Ministers en een buitenlandsch diplomaat. Ook de heer Thorbecke heeft gezegd, dat er hier alleen quaestie kan zijn van politieke eerlijkheid, van ijver en naauwgezetheid in de belangen van 's lands schatkist. De Spr. wijst hier op het uitmuntend slot der rede van den Minister van Finantien. De Spr. uit Maastricht deed het voorkomen, alsof dit zekere ophef of grootspraak was, maar de Minister van Finantien had zich ook kunnen beroepen op Gogel en Apelius, die niet in den toestand van rijkdom gestorven zijn. Het heeft hem verwonderd en bedroefd, dat dergelijke noodkreet van het hart met grootspraak wordt gelijk gesteld.

Men heeft, zegt men, alleen de politieke eerlijkheid bedoeld, en niet die van den gewonen burger, maar daar ligt juist het gevaarlijke voor de beoordeeling van het publiek. Als de enquête doorgaat, dan zal in dagbladen en elders die andere beteekenis des woords wel op den voorgrond worden geschoven. Er is hier eene louter politieke strekking, zegt men; Spr. antwoordt: het is eene oorlogsverklaring òf ter omverwerping òf ter ondermijning van het Bewind. Waartoe?

Spr. laat in het midden of het te doen is om zijn ontslag te bewerken of om het in discrediet te brengen. Hij wenschte wel eene politieke enquête over de bedoeling waarom dit voorstel van enquête geschiedt, indien het opging bedoelingen na te gaan. Hij zal niet onderzoeken waarom zooveel verbolgenheid tegen den Minister van Financien en den muntmeester bestaat. Hij laat dat daar, maar hij zal wel vragen: van waar die heftige oppositie tegen den Minister van Kolonien? Z. i. om drie redenen: *vooreerst* daarom, dat deze Minister van den aanvang zijns bewinds af is geweest het beletsel tegen die koloniale hervormingen, welke door sommigen bedoeld worden; — *ten tweede* omdat hij lid is geweest van het vorige kabinet, eene omstandigheid, waarop men telkens terugkomt. Van daar dat de heer de Poorter nog onlangs op de zwakheid des Ministers heeft gezinspeeld. De heer van Bosse heeft gisteren zijne rede aangevangen met te zeggen, dat hij de volle waarheid zou spreken, hoezeer hij wel wist, dat als men dit deed, men zich in het gevaar stelde zich magtige en onverzoenlijke vijanden te maken. Hij deed het dus voorkomen dat hij een slagtoffer van de waarheid kon worden. Spr. zal er alleen op antwoorden dat hij dat lid niet als een slagtoffer van de waarheid beschouwt; — en de *derde* reden van die hevige oppositie tegen den Minister van Kolonien is daarin gelegen, dat hij zeer onlangs een uitstekend blijk van vertrouwen heeft mogen erlangen door zijne benoeming als opperlandvoogd van Ned. Indië. En nu vraagt Spr. of de gewigtige belangen van die overzeesche bezittingen aan politieke bedoelingen mogen worden ten offer gebragt, die in het moederland in het spel zijn?

Sprekers gevoelen over de gebeurtenissen in April 1853 is bekend, maar, zoo er toen of sedert zwakheid betoond is, waartegen hij is opgekomen, dan heeft hij te meer regt te vragen, of het met de belangen van het Vaderland en van de overzeesche bezittingen strookt, zulk een verbazenden ophef te maken als hier geschiedt, ja, wat meer is, zulke verdenkingen op te werpen.

Waarom, vraagt hij, zal ik nu de verdediging van dit Ministerie op mij nemen? Hij antwoordt, dat daar waar een Gouvernement op dergelijke wijs wordt behandeld, er geen inzigt van partij te pas komt. Als een Gouvernement in Nederland zoo kan worden beoordeeld, dan is het pligt het te ondersteunen. Hij vraagt het met de hand op het hart, of er aanleiding bestaat om den goeden naam van den Minister van Kolonien op die wijs te betichten. Spr. gelooft, dat hier alle politieke oppositie en inzigten behooren ter zijde gesteld te worden. Hij doet een beroep op den gewezen Minister van Buitenl. Zaken, den heer van Zuijlen van Nijevelt, die weet wat het beteekent, als er dergelijke zijdelingsche insinuatien op iemand kleven, en Spr. waardeert hem te meer, omdat hij geen smet op zich heeft willen laten kleven.

Spr. herinnert aan hetgeen door hem en door zijne vrienden in December 1853 gezegd is, toen de heer Thorbecke meende dat hij de eerlijkheid van vorige bewindslieden betwijfelde, en toen hij die meening verre van zich afwierp; hij herinnert hoe toen eene belangrijke handeling werd teruggebragt tot een louter misverstand, verre van opzettelijke misleiding. En zoo was het menigmaal gebleken, dat hij en zijne vrienden gaarne de hand reiken als het er op aan komt om een goeden naam te handhaven. En daarom moet de Kamer niet overgaan tot eene enquête, welke zulk eenen naam in de waagschaal zou stellen. Zij toone veeleer door het aannemen van de motie, dat zij geen voedsel aan het denbeeld van zulk eene enquête wil geven.

Dit is noodig, want het voorstel tot enquête veronderstelt de mogelijkheid dat er nog iets is, dat niet genoeg is toegelicht en als dat voorstel wierd aangenomen, dan zou de tegenwoordige Minister van Kolonien noch Minister kunnen blijven noch opperlandvoogd van Ned. Indie kunnen zijn. Spr. wijst op nog andere gevaren, die z. i. in dit voorstel gelegen zij. Zou de vreemdeling, als hij de heftigheid van aanval en de wederzijdsche verwijtingen en beschuldiging zag, niet moeten zeggen, dat er geen een eerlijk noch braaf man in Nederland gevonden wierd.

Hij komt tot de slotsom, dat, wierd het voorstel van enquête aangenomen, dan een van beide moet gebeuren: of het Ministerie moet wijken, of de Kamer moet wijken. Hij meent te moeten besluiten met een welwillende opmerking. Dit Ministerie is, naar onze opregte overtuiging, niet sterk, is zwak, en, wanneer het voortgaat in het spoor van het vorig Bewind te treden en als de conservatieve partij stil en lijdelijk wil blijven, en wanneer de wet op de het onderwijs, waarbij het Christelijk standpunt der Natie wordt weggecijferd, niet op die Natie zelve afstuit, — dan kan het voortleven tot aan de verkiezingen van het jaar 1856.

Maar als de Kamer de enquête der oppositie kon aannemen, en deze aldus zoodanige triumf kon behalen, door eenen zijdelingschen aanval; als een voorstel bij mogelijkheid kon worden goedgekeurd, dat een parlementair brandmerk op de Kroon der Ministers zou drukken; — dan zou hij aan den Minister van Buitenl. Zaken durven zeggen: antwoord daarop niet met een *coup d'état*, maar met een *coup d'éclat*, met de onbinding der Tweede Kamer. Want de Nederlandsche Natie wil niet dat de Nederlandsche staatslieden door de insinuatien van teleurgestelde speculanten door het slijk worden gehaald.

De heeren Thorbecke, van Bosse, van Nispen van Sevenaer, de Poorter, van der Linden, van Hoevell, de Ministers van Justitie, Kolonien, Buitenlandsche Zaken en Financien, en de heer van Zuylen van Nyevelt, hebben nog nader over de motie het woord gevoerd.

Vervolgens ontstaat eene nieuwe discussie, uitgelokt, naar aanleiding van de nadere verklaring van den heer van Goltstein, die, voldaan over de te dezer zake gegeven inlichtingen, aan de motie van orde de beteekenis hecht, dat ook de Kamer die inlichtingen voldoende acht, waaromtrent hij van den voorsteller nadere verduidelijking vroeg.

Nadat de heer Elout die motie nader had verduidelijkt en bepaald had te kennen gegeven, dat dit werkelijk de zin en bedoeling was bij die motie en om die tevens te doen strekken als een blijk van vertrouwen der Kamer van de naauwgezetheid, eerlijkheid en volkomen behartiging van 's lands belangen door de Ministers, hebben verscheidene leden andermaal die uitlegging, hetzij bestreden, en daarbij te kennen gegeven bij zulke verklaring, tegen de motie te zullen stemmen; hetzij beaamd, als zijnde werkelijk in de motie zelve die bedoeling van vertrouwen gelegen. Aan die discussie hebben verder deelgenomen de heeren L. D. Storm, van Zuijlen van Nijevelt, van Akerlaken, Luijben, Dommer van Poldersveldt, Hoffman, Bieruma Oosting, Dirks en Elout van Soeterwoude.

Ten slotte is de motie van orde van den heer Elout van Soeterwoude *aangenomen* met 45 tegen 16 stemmen.

Tegen de heeren: Reinders, Blaupot ten Cate, van der Veen, Hengst, L. D. Storm, Strens, Thorbecke, Hoynck van Papendrecht, van Zuijlen van Nijevelt, de Lom de Berg, van Bosse, Dullert, de Poorter, Zijlker, Westerhoff en Jespers.

De heer Dullert heeft hierop, ook namens den heer Blaupot ten Cate, te kennen gegeven, dat zij hun voorstel tot enquête introkken, als geen doel meer treffende.

Hiermede dit onderwerp afgehandeld zijnde, wordt door den heer van Rappard voorgesteld, de beraadslagingen over het Hoofdstuk Koloniën voort te zetten op heden avond.

Met 31 tegen 30 stemmen wordt dienovereenkomstig besloten, en de vergadering tot dien tijd verdaagd.

's Gravenhage, 11 December.

Het *Staatsblad* no. 135 bevat een besluit van den 26sten November 1855, houdende vernietiging der verordening, regelende de inrigting van de politie in de gemeente Leeuwarden.

Bij Z. M. besluit van 8 Dec. no. 49, is benoemd tot kantonregter te Zuidhorn Jhr. Mr. R. A. Quintus advocaat te Faan enz.

Bij Z. M. besluit van 8 Dec. no. 50, zijn benoemd tot leden van de commissie van administratie over de gevangenissen te Gouda, de heeren A. Smits en G. J. de Jong.

De gewone audientie van den Minister van Finantiën zal aanst. Donderdag den 13 dezer, geen plaats hebben.

Men verneemt, dat Z. Exc. de generaal-majoor P. van Poolsum Booij, buitengewoon adjudant van Z. M. den Koning, ridder der Militaire Willems-orde 4de klasse, van den Nederlandschen Leeuw, van de Eikenkroon met de Ster en van het Legioen van Eer, kommandant van de tweede brigade infanterie, belast met de functien van provinciaal kommandant in Noord-Brabant, plotseling aan eene beroerte overleden.

In de heden gehouden zitting van den gemeenteraad is o. a.: 1o. door Burgem. en Weth. prae-advijs uitgebragt op het adres van den heer J. de Wit, tot continuatie der pacht van het Badhuis te Scheveningen, strekkende het prae-advijs om op dat verzoek afwijzend te beschikken en tot eene openbare verpachting voor den tijd van vijf jaren over te gaan. Dit prae-advijs is, na eenige discussien, goedgekeurd; 2o. zijn de, door de commissie der belastingen, ontworpen wijzigingen in de verordening op de heffing en invordering eener belasting op het gemaal — naar aanleiding der aanmerkingen van Gedep. Staten — goedgekeurd; 3o. is het voorstel derzelfde commissie tot afwijziging van het request van den heer B. M. Perk, mede in betrekking tot de heffing van gemelde belasting, aangenomen; 4o. zijn herbenoemd: *a.* tot inspecteurs voor de gemeente-apotheek de heeren Meijer en Vrijdag Zijnen en *b.* tot leden der commissie van geneeskundig toevoorzigt de heeren: van Maanen, Vorstman en Vrijdag Zijnen; 5o. is toegestaan het verzoek om de opengevallen betrekking van beurtschipper op Delft niet te vervullen, en 6o. is de wijziging van art. 3 der verordening op den veenpolder goedgekeurd.

Door den Grooten Kerkeraad van de Evangelische Luthersche Gemeente, alhier, is heden avond beroepen tot leeraar en herder bij die gemeente de WelEerw. Z.Gel. heer Ds. Broens, predikant te Delft.

Prijs-Courant der Effecten.

PER TELEGRAAF.

AMSTERDAM, 11 December 1855.

	pCt.			
Nederl. W. Sch.	2 1/2	62 1/4	5/16	1/4
Dito dito 1844.	3	73 3/4	—	—
Dito dito 1844.	4	92 3/4	13/16	3/4
O. I. L. 1844 . . .	4	—	—	—
Amort. Synd.	3 1/2	—	—	—
Hand.-maats.	4 1/2	—	—	—
Belgie. certific. bij *Rotschild*. . .	2 1/2	50	—	—
Rusl. Bij *Hope* 1798 en 1816 . .	5	101 1/2	—	—
Dito 1828—1829 . .	5	—	—	—
Insch. in Assign. . .	6	—	—	—
Cert. van dito. . . .	6	56	—	—
Neg. 1831—1833. .	5	—	—	—
Hope en C°. 1840.	4	74 1/4	3/8	—
Stieglitz.	4	—	—	—
dito 1854.	5	79	1/2	1/4
Nieuwe Engels. . . .	4 1/2	—	—	—
Polen. Certific. . .	4	—	—	—
Aand. Lot. fl. 500.		142 3/4	143	—
Spanje. Nieuwe . .	1 1/4	20	3/16	1/16
Buitenl.	3	—	—	—
Binneal. 6/m. . . .	3	33 1/8	5/16	3/16
Cert. Coup.		4 3/4	—	—
Amortisable		7 1/4	5/16	1/4
Portug. Lond. . . .	3	40 5/16	3/8	5/16
Oostenr. Metal. . . 1816—1852. . . .	5	63 11/16	13/16	—
Dito 1849—1854. .	5	73 1/2	5/8	1/2
Dito Zilv. Nation. .	5	66 7/8	67 1/8	1/16
Dito 1847—1852. .	2 1/2	32 5/8	3/4	—
Pruiss. Lot. 1854. .	3 1/2	194 1/2	—	—
Braz. Lond. 1824. .	5	98	—	—
Peru 〃	4 1/2	74	—	—
Mexico 〃	3	18 1/8	1/4	—
Gren. 〃	2 3/4	19 3/16	—	—
Uitgestelde.		—	—	—
Ecuad. Lond. . . .		3 3/8	1/2	—
Venez. 〃 . . .	4	—	—	—
Uitgestelde.	1 1/2	—	—	—

Flaauwe beurs, Russen merkbaar lager.

LONDEN, heden.

Eng. geconsolid. . . .	3	pCt.	89 1/8 à —
Spanje.	1 1/4	〃	20 1/2 à —
Mexico	3	〃	19 3/4 à —

PARIJS, heden.

Fransche certific.	4 1/2	pCt. fr.	—
〃 〃	3	〃	64.70
Spanje	3	〃	83 7/8
〃	1 1/4	〃	—

WEENEN, 10 Dec.

Metalliek	5	pCt.	74
Nationaal	5	〃	77 3/4
Wissel London		〃	10.40
Zilver		〃	10 3/4

Gedrukt bij C. H. SUSAN, Jr., te 's Gravenhage.